Mirna Sindičić Sabljo , University of Zadar, Croatia

Kako prevoditi Georgesa Pereca? O novoj knjizi Vande Mikšić

Mikšić, Vanda. Tragom Georgesa Pereca. Književno prevođenje kao pisanje čitanja. Meandarmedia, 2024. str. 294.

Georges Perec (1936. – 1982.) zasigurno je jedan od najznačajnijih francuskih romanopisaca druge polovice 20. stoljeća. Godine 1967. postao je član Oulipo-a (OUvroir de LIttérature POtentielle, hrv. Radionica potencijalne književnosti), književne skupine koja je osnovana 1960. godine, u razdoblju koje je u povijesti francuskoga romana obilježeno intenzivnim traganjima za novim književnim formama i načinima izraza. Osnivači skupine, koja je i danas aktivna, bili su Raymond Queneau i François Le Lionnais, a neki od njezinih članova Italo Calvino, Noël Arnaud, Jacques Bens, Ross Chambers, Hervé Le Tellier, Jacques Roubaud, François Le Lionnais, Michèle Metail itd. Oulipovci se zanimaju posebice za formalne aspekte književnih tekstova te stvaraju poštujući samonametnuta rigorozna pravila.

Susret s Oulipom presudno je utjecao na djelovanje Georgesa Pereca, koji se danas drži jednim od najvećih inovatora na području književnosti. U svom prvom romanu Stvari (1965.) opisuje svakodnevicu mladog pariškog para čija se osobnost mijenja pod pritiskom materijalnih dobara i konzumerističkog društva. Postupci bliski skupini Oulipo očitiji su u njegovim idućim romanima, posebice u lipogramskom romanu Ispario (La Disparition, 1969.), koji je u potpunosti napisan bez samoglasnika „e”, te u Les Revenents (1972.), u kojem koristi isključivo samoglasnik „e”. Roman W ili sjećanje iz djetinjstva (W ou le souvenir d'enfance, 1975.) svojevrsna je autorova autobiografija u kojoj, u naizmjeničnim poglavljima, pripovijeda dvije priče koje se naposljetku spajaju. Sklonost ludizmu očituje se i u romanu Sjećam se (Je me souviens, 1978.), koji se sastoji od 480 rečenica koje sve počinju riječima „Je me souviens” (hrv. „Sjećam se”). Život način uporabe (La vie mode

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/2.14.lc.6

d'emploi) književna kritika drži Perecovim najznačajnijim romanom. Ovaj opsežan roman labirintske strukture sastoji se od šest dijelova s epilogom te devedeset i devet poglavlja, izvrstan je primjer Perecove formalne virtuoznosti i, kao takav, predstavlja veliki izazov prevoditeljima na druge jezike.

Perecovi su tekstovi općenito vrlo zahtjevni za prevođenje zato što ih u značajnoj mjeri gradi na intertekstualnim igrama, jer citira brojne druge autore, miješa diskurse i jezične registre te umeće brojne aluzije u tekst. S njihovim se prijevodom na hrvatski jezik u koštac uspješno uhvatila Vanda Mikšić, izvanredna profesorica na Odjelu za francuske i frankofonske studije Sveučilišta u Zadru, koja je na hrvatski jezik dosad s talijanskog i francuskog jezika prevela šezdesetak naslova (proza, poezija, književna teorija, filozofija, publicistika), među kojima i nekoliko Perecovih proznih tekstova. Za prijevod romana Život način uporabe 2015. godine dobila je nagradu Iso Velikanović.

Vanda Mikšić osim praksom književnoga prevođenja bavi se i znanstvenim proučavanjem prijevodnih procesa. Autorica je knjiga Interpretacija i prijevod: od potrage za poetičkim učincima do poetike prevođenja (2011.) i Prijevodi i recepcija talijanske književnosti u Hrvatskoj od 1991. do 2020. te tridesetak znanstvenih i stručnih članaka o traduktološkim temama. Njezina nova knjiga naslovljena Tragom Georgesa Pereca: književno prevođenje kao proces čitanja (Meandarmedia, 2024.) progovara o izazovima prevođenja Georgesa Pereca.

Knjiga Vande Mikšić strukturiran je od uvoda, osam poglavlja i bibliografije i u središtu njezina zanimanja analiza je prijevoda Perecovih romana Ispario i Život način uporabe, koje je autorica knjige na hrvatski jezik prevela 2012., tj. 2014. godine. U uvodnom dijelu knjige čitatelje uvodi u problematiku književnog prevođenja i odnosa između izvornika i prijevoda, naglašavajući važnost prevoditelja i njegove/njezine subjektivnosti. Potom predstavlja Georgesa Pereca i karakteristike njegovih romana – koje prijevod čine iznimno zahtjevnim i složenim zadatkom. Vanda Mikšić tijekom rada na prijevodima Perecovih romana vodila je dnevnik prevođenja na temelju kojeg je kasnije napisana i ova analitička monografska studija koja se temelji na promišljanju vlastite prevodilačke prakse. U središnjem, najopsežnijem dijelu knjige, bavi se izazovima prevođenja, od prijevoda lipograma i citata do prijevoda vlastitih imena, igri riječima, posuđenica te različitih registara, tonova i dijalekta te korištenim strategijama. Autorica navodi brojne ilustrativne primjere, uspoređuje hrvatske prijevode s prijevodima na druge jezike te u konačnici pokazuje da je i

prijevod samo jedan od mogućih čitanja, u kojem je uloga prevoditeljeve subjektivnosti ključna. Zadaća prevoditelja iskušavati je kreativnost hrvatskog jezika, a rad na prijevodima Perecovih tekstova uvelike pruža tu mogućnost.

Ovakve su znanstvene monografije utemeljene na pomnoj i teorijski informiranoj analizi vlastitog rada rijetkost u hrvatskoj traduktologiji, pa čak i šire u humanističkim znanostima općenito. Vanda Mikšić u knjizi Tragom Georgesa Pereca: književno prevođenje kao proces čitanja povezala je vlastiti stvaralački/prevoditeljski i znanstveno-istraživački rad. Jedno se temelji na drugom, tj. iz njega proizlazi. Vlastiti stvaralački proces postao je predmet njezina istraživačkog interesa, a čiji je cilj shvatiti što se događa u trenutku kad se prevoditelj upusti u stvaralački proces prevođenja književnog teksta. Vlastita prevoditeljska praksa i njezini rezultati, dakle, postaju prostor znanstvenog promatranja, promišljanja, analize i opisivanja. Ovakva je vrsta istraživanja česta u različitim disciplinama u zapadnoeuropskom i sjevernoameričkom kontekstu, a rezultati su vrijedni uvidi u stvaralačke procese u arhitekturi, dizajnu, vizualnim umjetnostima, izvedbenim umjetnostima, filmu, književnosti, novim umjetničkim praksama te prevodilaštvu. Umjetnička praksa spaja se s proizvodnjom znanstvenih spoznaja, tj. umjetnici prisvajaju teorijski diskurs o umjetnosti te o svom radu pišu teorijski utemeljeno, poštujući sva pravila i konvencije koje su na snazi u akademskoj zajednici. Zbog svega navedenog nova studija Vande Mikšić iznimno je vrijedan prilog boljem poznavanju kako francuske književnosti i djelovanja Georgesa pereca, tako i prevodilačke prakse, te će zasigurno biti zanimljiva i poticajna širokom krugu čitatelja, od studenata filoloških studija do književnih prevoditelja.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License